

<https://helda.helsinki.fi>

Suomen ympäristöpäästöt vähenivät jo ennen EU-jäsenyyttä

Kauppi, P.E.

Helsingin Sanomat
2005-07-01

Kauppi, P.E. 2005. Suomen ympäristöpäästöt vähenivät jo ennen EU-jäsenyyttä
(Vieraskynä). Helsingin Sanomat 1.6.2005

<http://hdl.handle.net/1975/394>

Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository.

This is an electronic reprint of the original article.

This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version.

VIERASKYNNÄ

HELSINGIN SANOMAIN TOIMITUS, VIERASKYNNÄ, PL 71, 00089 SANOMA, (09) 1221, FAKSI (09) 122 2366, hs.artikkeli@sanoma.fi

Suomen ympäristöpäästöt vähenivät jo ennen EU-jäsenyyttä

Vastoin yleistä käsitystä Suomen maatalous kuormittaa vesiä paljon vähemmän kuin vielä 1970-luvulla. Parannus tapahtui pääosin ennen vuotta 1995 eikä siksi voinut olla EU:n ympäristötukien ansiota.

Vuosina 1999–2004 Suomen maataloudelle maksettiin EU:n ympäristötukea vuosittain 270–307 miljoonaa euroa. Tukimenetelmä on ollut oikeutettu, koska ympäristötuen piirissä olevat toimenpiteet vaikuttavat ympäristöön myönteisesti ja kiistattomasti.

Kysyttävä kuitenkin on, miten paljon ja millä hinnalla EU:n ympäristötuki vähentää maatalouden ympäristökuormitusta.

Professori Pekka Huhtanen aloitti tärkeän keskustelun ehdottaessaan, että ympäristötuen maksuperusteissa otettaisiin huomioon maatilan ravinnetase (HS 24. 5.). Fosforin osalta ravinnetasetta on mahdollista mitata siten, että ensin selvitetään tilan tuotantopankoksiin käytetty fosforin määrä, erityisesti lannoitteina ja rehuina, ja sitten mitataan fosforimäärä, joka poistuu tiloilta sadon ja jätehuollon mukana.

Ravinnetaseen ylijäämä on se osa, joka huuhtoutuu vesiin. Maatilan toimet eivät kuormita ympäristöä, jos tilalta viedään fosforia pois yhtä paljon kuin sinne on ajettu. Mitä pienemmäksi jää menevän ja tulevan fosforimäärän erotus, sitä parempi vesistön kannalta.

Ravinnetaseen mahdollinen käyttö ympäristötuen perusteena kannattaa aloittaa fosforista, sillä sitä esiintyy kiinteissä ja vesiliukoisissa yhdisteissä. Sen sijaan kaasumaisen ainevirran mittaaminen ja tilas-

Viljelijät ansaitsevat tunnustuksen siitä, että maatalouden ympäristökuormitus on selvästi vähentynyt, kirjoittaa Pekka Kauppi.

tointi on vaikeaa. Esimerkiksi tyypeä esiintyy myös kaasui-
na, mm. ammoniakkinä.

Fosforitasetta on tilastoitu valtakunnan tasolla Suomen ympäristökeskuksen johtamassa AESOPUS-tutkimuksessa, jossa selvitetään ohjausmekanismien vaikutusta ravinteiden kiertoon ekosysteemeissä ja talousjärjestelmissä. Tulosten mukaan fosforilannoitus on huomattavasti vähentynyt 1970-luvun huippuvuosista: vuodesta 1970 vuoteen 2000 lannoitemäärät alenivat noin 80 000 tonnista 30 000 tonniin. Ympäristönsuojelua edistettiin pääosin ennen Suomen EU-jäsenyyttä.

Ajanjaksolla 1970–2000 myös sadot paranivat, mikä vahvisti ravinnetaseen myönteistä kehitystä. Sadon mukana poistuneen fosforin määrä kohosi 15 000 tonnista noin 22 000 tonnin.

Lannoitteet ja sato ovat Suomen maatalouden fosforitaseen tärkeimmät tekijät. Lannoitus kuormittaa ravinnetasetta, sadonkorjuu keventää sitä. Pienemmätkin fosforivirrat huomioitaessa ravinnetase oli

AESOPUS-tutkimusten mukaan noin 24 000 tonnia ylijäämäinen vuonna 2000.

Pahimmillaan ylijäämä oli 1970-luvulla, jolloin se oli arviolta 80 000 tonnia. Viljelijät ja Suomen maatalouden asian-
tuntemus- ja neuvontajärjestelmä ansaitsevat tunnustuksen tästä myönteisestä kehityksestä, vaikkei asia ole julkisuudessa saanut huomiota.

Huoli ympäristöstä ja leväkukinnoista on silti aiheellinen, koska ravinnetase on edelleen ylijäämäinen. Vaikka tasapaino saataisiin syntymään, kestää aikansa ennen kuin maaperä lakkaa luovuttamasta ylimääräisiä ravinnearoja ja vesistö puhdistuu.

Suojakaistat ovat monessa suhteessa hyvä vesiensuojelumenetelmä.

Suojakaistat ovat näkyviä ja siksi todennettavissa. Ne poistavat peltoalaa viljelystä ja helpottavat ylituotantohuolia. Suojakaistojen kustannustehokkuus vesiensuojelun menetelmänä on vielä huonosti tunnettu, mutta suojakaistojen käyttäminen on mahdollista melkein kaikilla tiloilla.

EU:n ympäristötukea voidaan näin ollen kanavoida viljelijöille eri osissa maata. Jos pellot on salaojitettu, vesi ja ravinteet virtaavat kanavia myöten osittain suojakaistan ali tai sivusta valtaajaa pitkin. Tämä heikentää kaistan tehoa.

Myös uusia vesiensuojelumenetelmiä on tarjolla. Professori Erkki Aura on kehittänyt mikrobiologisen menetelmän tyyden erottamiseksi sianlannasta. Menetelmä on paraikaa täysimittaisissa kokeissa. Tuloksia ei voida ennakoita, mutta maatalouden vesiensuojeluun voidaan joka tapauksessa käyttää hyvin erilaisia keinoja.

Jos Pekka Huhtasen esitys pääsee käytännön tasolle ja ympäristötukea voidaan maksaa tilan ravinnetaseen perusteella, viljelijä voisi valita itselleen kustannustehokkaat menetelmät. Hän voisi huomioida mm. tuotantosuunnan ja luonnonolojen erot.

Maatalouden ravinnepäästöjen pienentämisessä voitaisiin ehkä soveltaa hiilidioksidin päästökaupan tai ns. luonnonarvokaupan tapaisia järjestelmiä. Viljelijä voisi itse valita, millä keinoilla hän ravinnetasetta hallitsee. EU-jäsenyyden myötä maatalouden ympäristötukeen on voitu käyttää entistä enemmän varoja.

Sisävesiemme tulevaisuus näyttää valoisalta. Vielä 1960-luvulla ravinnepäästöjä tuli kolmesta suuresta lähteestä: teollisuudesta, yhdyskunnista ja maataloudesta.

Jäljellä ovat käytännössä enää maatalouden päästöt, jotka nekin ovat ravinnetaseella mitattuna olennaisesti vähentyneet. Kesämökkien ympäristönsuojelua tosin on syytä edelleen parantaa.

Vesiekosysteemin puhdistumisesta ennalleen voidaan sisämaassakin joutua odottamaan jopa vuosikymmeniä. Jo tapahtuneen rehevöitymisen palautuminen on hidasta. Vesistöjen kunnostamisella sitä voidaan nopeuttaa.

Itämeren ja erityisesti Suomenlahden näkymät ovat vähemmän valoisat. Kuormitus jatkuu monista maista ja monista lähteistä. Suuren vesialtaan ja sen valuma-altaan palautuminen sitä paitsi kestää kauan, vaikka päästöt joskus saataisiin hallintaan.

Pekka Kauppi

Kirjoittaja on Helsingin yliopiston ympäristönsuojelun professori.